

мовленнєвих дій, які відбуваються на рівні автоматизму і виконуються точно і вправно, виступають комунікативно-мовленнєвими навичками його мовленнєвою спілкування взагалі. При цьому вміння формулювати професійні висловлювання, як основна ознака володіння психологом мовленнєвими засобами, є тими правильно виконуваними мовленнєвими діями, які регулюються на основі професійних комунікативних знань, а комунікативно-мовленнєві навички - діями, що відбуваються без такої свідомої регуляції і лише зумовлюють загальну особистісну здатність психолога до унормованого мовленнєвого висловлювання [5].

Висновки та перспективи. Таким чином, результати теоретичного аналізу проблеми показують важливість та необхідність формування культури мовленнєвого спілкування і, зокрема, структурних її компонентів у майбутніх психологів, що виступатиме запорукою ефективності їх майбутньої професійної діяльності. Це, відповідно, зумовило необхідність пошуку шляхів та засобів розвитку культури мовленнєвого спілкування психолога у процесі професійної підготовки у ВНЗ за умов особистісної детермінації цього процесу.

Використана література:

1. *Бабич Н. Д.* Основи культури мовлення : навч. посібник для студ. ун-тів. / Н. Д. Бабич. – Львів : Світ, 1990. – 231 с.
2. *Гойхман О. Я.* Основы речевой коммуникации / О. Я. Гойхман, Т. М. Надеина. – М. : Инфра, 1997. – 272 с.
3. *Копьев А. Ф.* Психологическое консультирование: опыт диалогической интерпретации / А. Ф. Копьев // Вопросы психологии. – 1990. – № 3. – С. 17-24.
4. *Корніяка О. М.* Психологія комунікативної культури школяра / О. М. Корніяка. – К. : Міленіум, 2006. – 336 с.
5. *Ханецька Т. І.* Формування культури мовленнєвого спілкування у професійній діяльності майбутніх психологів : автореф. дис. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.07 “Педагогічна та вікова психологія” / Т. І. Ханецька. – К., 2008. – 20 с.
6. *Чепелева Н. В.* Формування професійної культури майбутніх практичних психологів / Н. В. Чепелева // Методи підготовки фахівців до професійного спілкування. – Черкаси, 1997. – Кн. 1. – С. 34-42.
7. *Шевченко Н. Ф.* Особливості професійного висловлювання психолога-консультанта / Н. Ф. Шевченко // Проблеми загальної та теоретичної психології: зб. наук. праць [за ред. С. Д. Максименка]. – К. : Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – Т. 5. – Ч. 1. – 2003. – С. 293-299.

Аннотація

В статті представлено теоретичний аналіз проблеми культури речевого об'єднання в професійній діяльності психолога і психологічної специфіки її структури.

Annotation

The paper presents a theoretical analysis of the problems of culture of verbal communication in profession of psychologist and psychological specificities of its structure.

УДК 159.9

Ляшенко О. А.

ЗМІСТОВНА НАПОВНЕНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ ВИКЛАДАЧА

У сучасному глобалізованому світі полягає у недостатньому вивченні психологічних позицій у професійній діяльності викладачів, відсутності чіткого розмежування між визначеннями професійної, педагогічної, психологічної та інших позицій викладача у науковій літературі.

Мета статті проаналізувати поняття “позиція особистості” та основні відмінності у розумінні педагогічної, професійної та психологічної позицій.

У великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття “позиція” визначається як розташування, місце знаходження, а у переносному значенні – кут зору; ставлення, що визначає характер поведінки [1]. У психологічному словнику “позиція” визначається як стійка система ставлень людини до певних сторін дійсності, що проявляється у відповідній поведінці та вчинках [8].

Відомий психолог Б. Д. Паригін визначав поняття “позиція особистості” як ставлення людини до системи норм, правил, шаблонів поведінки, які визначаються оточуючим середовищем та місцем особистості у соціумі. Сукупність цих норм опосередкована тією роллю, яку він має виконувати у відповідності з його соціальним положенням та відповідною ситуацією. Позиція особистості, на думку вченого, обумовлюється цілим рядом факторів – рівнем самосвідомості особистості, думкою оточення, системою ціннісних орієнтацій особистості. Вчений вказував, що саме з цієї “позиції” починається пласт психіки, що характеризує особистість не як об'єкт, а як суб'єкт соціальних взаємовідносин [7].

Розглядаючи позицію викладача (вчителя) у своїй професійній діяльності, дослідники (О. П. Літовка, А. К. Маркова, О. І. Мешко) частіше за все використовують поняття “педагогічна” або “професійно-педагогічна” позиції [3; 4; 5]. В окремих дослідженнях було введено поняття “діалогічної” (М. М. Бахтін), “гуманістичної” (Т. М. Качан), “професійно-суб'єктної” (О. М. Трещев), “партнерської” (А. П. Чернявська) позицій та інших [2; 9].

Основною будь-якої з цих позицій виступають ставлення. М. М. Обозов вказував що, суб'єкт-суб'єктне

ставлення включає в себе як ставлення людини до іншої людини так і ставлення людини до самої себе – самоставлення. А суб'єкт-об'єктне ставлення – це всі ставлення особистості до дійсності. Виходячи з того, що позиція як така пов'язана зі ставленням до діяльності, дійсності та до себе й інших людей, то її можна розглядати як систему суб'єкт-об'єктних та суб'єкт-суб'єктних ставлень[6].

Саме через таку систему ставлень О. М. Трещев та Ш. Р. Халілов об'ґрунтували поняття “професійно-суб'єктної позиції” як інтегративної системи усвідомлених ставлень педагога до своєї професійної діяльності. Ці ставлення викладача базуються на сукупності знань, вмінь, навичок та компетенцій. У структурі цієї позиції Ш. Р. Халілов виділив наступні структурні компоненти:

1. Ставлення до професійної діяльності;
2. Ставлення до саморозвитку (професійного зростання)
3. Ставлення до себе (як до особистості)
4. Ставлення до інших(учнів, батьків, колег, адміністрації)

У цій структурі перші два компоненти належать до суб'єкт-об'єктних ставлень, які можна об'єднати і означити як професійну складову позиції, а останні два до суб'єкт-суб'єктних ставлень, які можна визначити як психологічну складову[9].

У останніх психологічних дослідженнях (О. П. Літовка, А. К. Маркова, О. І. Мешко) достатньо уваги приділяється дослідженню професійної складової позиції педагога, питанню постійного професійного розвитку, підвищенню компетенції, оволодінню прийомами та навичками.

Досліджуючи професійну діяльність вчителя, А. К. Маркова використовувала поняття “професійна психологічна позиція”, що базується на стійкій системі ставлень вчителя, яка визначає його поведінку, професійну самооцінку, рівень професійних домагань. Крім того, як зазначає вчена, ця позиція включає ставлення вчителя до його місця у системі міжособистісних взаємин у школі, а також його рефлексивні очікування відносно того, на що він може претендувати. Вчена вказувала, що варто відрізнити загальну професійну позицію та конкретні професійні позиції в залежності від видів бажаної педагогічної діяльності (позиція предметника, позиція вихователя)[4].

Професійно-педагогічна позиція найбільш широко розглядалася у роботах українського вченого О. І. Мешко. Сутність цього поняття розглядається як особливе смислове утворення особистості, що відображає стійку усвідомлену систему ставлень вчителя до різних сторін своєї професії – до себе, учнів, колег, педагогічної професії та діяльності.

На думку вченого, професійна (педагогічна) позиція, хоча й є відносно стабільним утворенням, може розвиватися та змінюватися з часом. Під час професійного становлення у вищому навчальному закладі студент має усвідомлювати та пізнавати себе як суб'єкта професійної діяльності, тоді навчальний процес може набувати для нього особистісної значущості. Важливим елементом формування професійно-педагогічної позиції виступає професійне самопізнання, завдяки якому студент і отримує уявлення про себе як професіонала [5].

Вищезазнані погляди значно глибше виявляють професійний зміст позиції викладача, його готовність до професійного саморозвитку. Проте професія викладача передбачає постійне його включення у міжособистісну взаємодію зі студентами. Тому його позиція буде також опосередкована і суб'єкт-суб'єктними ставленнями, зокрема ставленням до себе та студентів, як до особистостей.

Сукупність суб'єкт-суб'єктних ставлень у зарубіжній психології прийнято визначати поняттям “життєвої позиції”. Так, на думку представників транзактного аналізу (Е. Берн, Т. Харрис, В. Джойнс, Є. Стюарт) ця позиція включає два переконання людини: щодо себе (Я – Ок; Я – не Ок) та партнера по взаємодії (Ти – Ок; Ти – не Ок). Наявність однакових переконань до себе та партнера сприяє більш ефективній взаємодії [10].

Висновок. У проаналізованих дослідженнях презентовано розуміння терміну “професійна позиція викладача”. Крім того доводиться, що у професійній діяльності викладача важливу роль відіграє психологічна позиція. Саме остання допомагає викладачу створити необхідні психологічні умови для його міжособистісної взаємодії зі студентами. Тому необхідно більш глибоко дослідити сутність психологічної позиції викладача, що й стане перспективою нашого подальшого дослідження.

Використана література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / голов. ред. В. Т. Бусел. – 5-е вид. – К. : Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2005. – 1728 с.
2. Качан Т. М. Гуманістичні орієнтири сучасної освіти / Т. М. Качан // Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – Т. 7, Вип. 20, Ч. 1. – 296 с. – С. 175-178.
3. Літовка О. П. Зміст та структура професійної позиції майбутніх учителів // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – № 6-7(16-17). – С. 219-227.
4. Маркова А. К. Психология труда учителя / А. К. Маркова. – М. : Просвещение, 1993. – 192 с.
5. Мешко О. І. Професійне самопізнання майбутнього вчителя як умова становлення його педагогічної позиції // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні та психологічні науки. – Хмельницький, 2012. – № 54. – С. 235-239.
6. Обозов Н. Н. Психология межличностных отношений / Н. Н. Обозов. – К. : Лыбидь, 1990. – 192 с.
7. Парыгин Б. Д. Социальная психология как наука : монография / Б. Д. Парыгин ; ред. Г. К. Ламагина. – Ленинград : Лен. ун-та, 1965. – 208 с.
8. Словарь практического психолога / ред. С. Ю. Головин. – 2-е изд. – Мн. : Харвест, 2007 – 976 с.

9. Халилов Ш. Р. Педагогические условия развития профессионально-субъектной позиции учителя в процессе адаптации к профессиональной деятельности : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Ш. Р. Халилов. – Астрахань, 2010. – 23 с.
10. Харрис Т. А. Я – О'кей, ты – О'кей. / Т. А. Харрис ; пер. С. С. Степанов. – М. : Смысл, 1997. – 328 с.

Аннотация

В статье презентується розуміння понять “педагогическая позиция”, “профессиональная позиция”, “психологическая позиция”, що наповняє професійну діяльність викладача ВУЗа. Аналізуються також основні відмінності в розумінні названих понять.

Annotation

The article is presented the meaning of definitions “pedagogical position”, “professional position”, “psychological position”, which fill up professional activity of teacher of Higher Education Establishments. It is also analyzed the major differences in meaning of definitions given above.

УДК 325.54(477)

Циліорик С.

СУЧАСНИЙ СТАН ЕМІГРАЦІЇ З УКРАЇНИ: ПОЛІТИЧНИЙ АКЦЕНТ

Міграційні процеси які відбуваються в Україні і в світі, явно чи латентно містять в собі політичний аспект. Він включає і умови за яких відбувається переміщення і мотиви за якими здійснюється міграція. Політичні умови виступають на рівні держави і у геополітичному процесі де власне здійснюється переміщення. Геополітичним процесом є закономірна поведінка держав та інших геополітичних акторів у межах світового або регіонального простору, що триває упродовж декількох століть [2, с. 428].

Сьогодні, міжнародний простір стає більш відкритим для переміщення, а міграційні процеси стають впорядкованими у кожній групі мігруючих – це і міграція молоді з метою навчання; трудові мігранти, люди працездатного віку із професійними навиками; міграція девелопменту, тобто вкладання коштів у розвиток і будівництво в інших країнах, із перспективою переміщення. Останній вид міграції набуває популярності як в світі так і в Україні. Маючи можливість обирати країну із стабільною економікою для вкладання інвестицій, тим самим мати гарантії щодо власного забезпечення в майбутньому, чи принаймні, збереженні інвестицій. За таких умов маємо поширення міграції не лише людських ресурсів, а і міграції капіталу.

Поширення популярності такої міграції пов'язано із накопиченням інформації в різноманітних джерелах, можливість здійснити короточасну мандрівку для переконання таких можливостей. Послідовно за здійсненням міграції капіталу відкривається реальна можливість міграції [4].

Наскільки важливим на сьогодні є процеси міграції в Україні можна зробити висновок і по державним структурам які займаються регулюванням цих процесів. Це і Міністерство закордонних справ, яке займається захистом прав громадян та надає послуги українським громадянам закордоном, регулює візовий режим, підтримує зв'язки з української діаспорою. Міністерство праці та соціальної політики акредитує фірми, які займаються послугами пошуку роботи закордоном. Також надає дозвіл іноземним громадянам працювати в Україні. Міністерство освіти регулює діяльність освітніх закладів, координує нормативні положення щодо міжнародних студентів та веде переговори щодо двосторонніх угод щодо освіти з іншими країнами. Міністерство займається підготовкою угод щодо взаємного визнання і еквівалентності освітніх сертифікатів з іншими країнами. Державний комітет України у справах національностей та міграції керує відносинами з іншими країнами щодо міграції, розробляє політику міжнародних відносин. Державний комітет у справах охорони державного кордону відповідальний за паспортний контроль при перетині кордону та забезпечує військовий захист державного кордону. Державна служба зайнятості України консулює щодо працевлаштування закордоном, та співпрацює з подібними міжнародними організаціями. Державний комітет статистики збирає всі статистичні дані, включаючи всю інформацію щодо міграційних потоків.

Тут перераховані тільки урядові організації які офіційно на державному рівні займаються міграційними процесами, крім того в Україні працюють і міжнародні організації: це і Міжнародна організація з міграції (МОМ) Представництво в Україні. МОМ діє спільно зі своїми партнерами з міжнародного співтовариства для того, щоб допомагати у вирішенні оперативних проблем міграції, поглиблювати розуміння міграційних питань.

Всі ці організації прагнуть регулювати міграційні процеси виходячи із інтересів тих структур і політичних сил які вони представляють. Таким чином, на сьогодні міграційні процеси в Україні є врегульованими і контрольованими.

Використана література:

1. Міграція в Україні факти і цифри, вересень 2011 р. / Представництво Міжнародної організації з міграції в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://iom.org.ua/ua/pdf/Facts&Figures_b5_ua_f.pdf